

Mariann Raisma

Tartu Ülikooli muuseum

ICOM UMAC ja AAMG 2018. konverents „Audacious Ideas: University Museums and Collections as Change-Agents for the Better World!“

UMACi ja AAMG ühiskonverents keskendus muudatustele ülikoolimuuseumides ja -galeriides tänases ühiskonnas ning küsimustele, kuidas akadeemilised muuseumid saavad ühiskonnas valitsevatele küsimustele vastata. Kuidas kujundada positiivset muudatust? Kuidas me teame, et see muudatus on tulemuslik?

Konverentsile eelnes töötubade päev, kus arutati akadeemiliste muuseumide rolli ja ülesannete üle. Oli tunda, et USA on kõige olulisem küsimus, kuidas näidata muuseumi olulisust akadeemilisele kogukonnale ning rahastajatele ning kuidas leida omavahelisi kokkupuutepunkte.

Õhtupoolikul oli hea soojendusosa, kus 5-minutiliste projektituvustustega esinesid noored muuseumitöötajad ja tudengid – need olid inspireerivad ning formaat töötas hästi. Teine huvitav formaat, mida katsetati, oli arutelud lõunapauside ajal. See vastupidiselt eelmisele sel korral polnud eriti tulemuslik, kuna inimesed jõudsid oma taldrikutega lauda eri ajal, mis ajas vestluse väga segaseks ning arusaamatuks. Idee, et ka lõunapausi ajal võiks muuseumiteemasid arutada, oli muidugi tänuväärne. Konverentsi ajal oli mitmeid eri töötubade formaate, kuid mulle endale meeldis kõige enam nimetatud lühiettekannete formaat ning klassikalised ettekanded.

Konverentsipäevad olid tihedad ning paralleelsessioonidega, mistõttu oli valikuid teha päris keeruline. Suurem osa konverentsil osalenutes olid USAst (AAMG) ning vaid 60 UMACi liikmed – see võimaldas kuulata USA ülikoolimuuseumide teemadest ning pakkuda ka neile sissevaadet Euroopa akadeemiliste muuseumide arengutesse.

Esimene *Keynote* oli Franklin Kelly`lt, kes kõneles ettekandes “The work of art in the age of Andre Malraux” kahest lähtepunktist, mis toetuvad ühelt poolt Walter Benjamini ja teisalt Andre Malraux` seisukohtadele. Benjamin ja Malraux võtavad väga erineva seisukoha kunsti suhtes. Benjamin ülistas originaali väärtust ja unikaalsust. Malraux vastupidiselt rõhus uutele meediumitele: kunstiraamat on piirideta muuseum ehk rõhus reprodutseerimise võimalustele. Nt repronäitustest tõi ettekandja välja enda jaoks kõige huvitavama projekti „The Lost Museum“ – Saksamaal II maailmasõja ajal kadunuks jäänud teosed, 1:1 mustvalged koopiad. (*The Berlin Painting and Sculpture Collections 70 years after WWII*). See oli tõeliselt suurejooneline kogemus, kuigi näitusel olid väljas vaid koopiad. Ettekandja kokkuvõtte oli, et kuigi originaalse kunstiteose aura ei kao kusagile, siis meie väljakutse on kasutada veebi võimalusi ning teha seda võimalikult hästi.

Teine *Keynote* oli Paula Gangopadhyay`lt, kes kõneles eri tüüpi mõtlemisest ja lahendustest. Tema rõhus 21. sajandi kõige olulisemale juhi omadusele – loomingulisele mõtlemisele. Hea näite tõi ta enda kogemusest: ta töötas Henry Fordi Ameerika Innovatsiooni muuseumis ning küsis endalt, kas innovatsiooni saab õpetada? Muuseumil on 26 miljonit objekti – aga kuidas seda nende esemete kaudu teha? Nii ta mõtleski välja uue *curriculumi*, kus kasutas leiutajaid nii minevikust kui tänapäevast ning programmist sai tõeline paradigma muutja.

Plenaarsessioonil arutati ülikoolimuuseumide rolli üle ning oli huvitav kuulata erinevaid arvamusi – kas akadeemiline muuseum peaks pigem olema võitlev ja tänastele poliitiliste arengutele reageeriv (kas muuseumil on oma arvamus ja kuidas ta seda avaldab?) või peaks ta enam kõnelema asutuse enda loost, pakuti välja Akadeemilise muuseumi manifest jms.

Minu ettekanne käsitles meie muuseumi üht suurprojekti – uut püsinäitust ülikooli ajaloost pealkirjaga „TOUCH OF THE UNIVERSITY SPIRIT. How to create the inclusive and meaningful exhibition about the university history?“

Ettekandes keskendusin järgmistele küsimustele:

- miks on vaja üldse näitust ülikooli ajaloost (teatavasti on suur osa maailmast, kus sellist tüüpi ekspositsioone ei ole);
- kuidas kaasata olulisemaid näituse sihtgruppe näituse loomesse;
- kuidas luua kaasav ja osalev ekspositsioon, mis on külastajatele tähenduslik;
- kuidas sidustada minevik ja tänane ülikooli elu;
- kuidas integreerida keeruline ajalooline keskkond uue kaasaegse ekspositsiooniga?

Väga põnevad olid arutelud, kas ülikooli ajalugu käsitlevat näitus on tarvis või mitte. Üks arusaam oli, et see on uus trend, kuhu suunas liigutakse st järjest enam soovivad ülikoolimuuseumid enda lugu näidata – ning seega on Tartu Ülikool oma uudse lähenemisega esirinnas. (PS. USAs on ülikoolide ajalugu käsitlevaid muuseume vähe, pigem on asutuste ajalugu arhiivides, mitte muuseumides). Samas on oluline, et see temaatika oleks huvipakkuv laiamale publikule, mistõttu on kõige olulisema leida sihtgruppe köitvad fookuspunktid.

Näiteks näitasin oma ettekande ajal Tartu Ülikooli tudengimütsi (seda polnud keeruline transportida), millele oli 1988 lisatud must pael (trükimasina lint) – rääkisin selle mütsi loo, kus sai ühendada nii tudengielu, Tartu ülikooli kui Eesti taasiseseisvumise loo ning USA publikule läks see muidugi ülimalt hästi peale.

Sessioonidel oli mitmeid huvitavaid ideid, kuigi oli ka üsna palju kordavat, eriti mis puudutas haridusvaldkonda. Mis oli taas positiivne (ja mida peaks kindlasti õppima!) oli töö tudengitega – nt esmakursuslastega, häid veebikasutamise võimalusi ning loomingulist lähenemist objektidele.

Tulevastest ekspositsioonidest tuleks tähelepanu all hoida Ghenti ülikoolimuuseum (avatakse tõenäoliselt 2019), mis on lahendatud minu arvates päris intrigeeriva kontseptsiooni kaudu. Nüüd tasub vaid oodata, kuidas see idee materialiseerub.

**

Küllastasin ka Miami Ajaloomuuseumi ning Frosti Teadusmuuseumi. Viimase näol oli tegemist küll pigem teaduskeskusega, kuid USAs on trend nimetada kõik ikkagi võimalusel muuseumiks – seega ka paljud paigad, mis võiksid olla keskused, poed või nurgad, on ristitud pidulikult ikkagi muuseumiks. Mulle endale tundub, et selle põhjuseks on USA suhteliselt õhuke kultuuripärand - seega on muuseumidel siin nii eriline roll. Samas muuseumide tase oli väga kõikumine, oli nii ultrakaasaegseid kui ka väga vanamoodsaid muuseume.

Miami muuseumidest käisin ka Juudi muuseumis ning Lowe Kunstimuuseumis ning tutvusin Miami Beachi maailmakuulsa art deco arhitektuuriga.

Peale konverentsi küllastasin Kennedy Kosmosekeskust, mis on USA kõige suurejoonelisem teaduskeskus otse kosmoseuuringutekeskuse südames. Tegemist oli kindlasti ühe kõige suurema elamusega ning suurepärase näitega ideologiseeritud ekspositsiooniloomest, mis oma läbimõeldud dünaamilise lahendusega oli ülimalt inspireeriv kogemus. Samuti küllastasin USA vanimat linna, St Augustine'i, mis eksponeeris elavalt ka teist tüüpi turisminduse ja külastajakogemuse praktikaid kui seda said teha tehnologiseeritud suurlinnad.